

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТА УНИВЕРЗИТЕТА У НИШУ

Одлуком Наставно-научног већа Филозофског факултета у Нишу, број 202/1-4-1-01 од 24. јуна 2015. године, именовани смо за чланове Комисије за оцену и одбрану докторске дисертације кандидата мр Снежане Вуковић, под називом: **ВАСПИТНИ СТИЛ РОДИТЕЉА У КОНТЕКСТУ ПОРОДИЧНЕ ФУНКЦИОНАЛНОСТИ И СТРЕСА РОДИТЕЉСКЕ УЛОГЕ**. На основу анализе докторске дисертације, Комисија подноси следећи

ИЗВЕШТАЈ

1. Обим и структура докторске дисертације

Докторска дисертација **ВАСПИТНИ СТИЛ РОДИТЕЉА У КОНТЕКСТУ ПОРОДИЧНЕ ФУНКЦИОНАЛНОСТИ И СТРЕСА РОДИТЕЉСКЕ УЛОГЕ**, мр Снежане Вуковић, написана је на 194 стране текста, прореда 1,5. После уводног дела, представљене су целине које се односе на: Теоријски приступ проблему, у оквиру кога се издвајају целине Породица, Породично васпитање и васпитни стил родитеља и Стрес родитељске улоге и модели породичног функционисања; Емпијски приступ проблему, у оквиру кога се издвајају целине Методологија истраживања, Резултати истраживања и интерпретација резултата, Дискусија добијених резултата и Закључна разматрања и импликације добијених резултата. Следи списак коришћене литературе и прилози. У раду се налази седам слика, седамнаест графикана и тридесетседам табела.

У уводу је укратко изложена мотивација кандидаткиње за бављење васпитним стилем, стресом родитељске улоге и обрасцима породичног функционисања, представљена је тема рада и указано је на приступ који је одабран у проучавању проблема којима се бави дисертација.

Теоријски приступ проблему (17 - 92) садржи три посебне целине у којима С.

Вуковић исцрпно представља све релевантне истраживачке варијабле: почев од системског приступа породици, преко васпитног стила родитеља, сагледавања његове повезаности са породичним функционисањем, и стресом родитељске улоге, до обухватног прегледа емпиријске евиденције о заступљености и повезаности истраживаних феномена, како у домаћој средини, тако и у свету.

Део дисертације (19–58) у коме се кандидаткиња бави породичним функционисањем објашњен је преко системског приступа породици који представља основу за сагледавање васпитног стила родитеља и стреса родитељске улоге. У овом делу је представљена системска перспектива, породица је сагледана као систем чије су компоненте субсистеми који се налазе у сталној интеракцији. Механизмом повратне спреге објашњавају се односи између делова система, појединац одговара на стресове који су присутни у другим деловима породичног система, али такође и сам појединац може знатно да допринесе стресирању осталих чланова система. Породична функционалност је објашњена преко Circuplex modela Д. Олсона, према коме су значајне димензије породичног функционисања породична кохезивност и породична флексибилност, које се рефлектују на интезитет стреса родитељске улоге и васпитни стил родитеља. Следи преглед актуелне литературе са акцентом на истраживањима која разматрају повезаност породичног функционисања са родитељским функционисањем.

Следи део (58 – 72) у коме је најпре представљен васпитни стил родитеља из исторјске перспективе преко разичитих промишљања овог проблема у прошлости. Приступ прихваћен у раду, базира се на теоријском концепту Д. Баумринд. која је, ослањајући се на Шеферов модел, дефинисала, на основу укрштања афективне димензије и димензије контроле три основна типа односа родитељ-дете: ауторитарни, ауторитативни и пермисивни. Поглавље се завршава исцрпним прегледом релевантних и актуелних емпиријских истраживања повезаности васпитног стила родитеља и породичне функционалности.

Последње поглавље теоријског дела рада (72- 94) посвећено је стресу родитељске улоге моделима породичног функционисања и васпитном стилу родитеља. Процес који повезује захтеве родитељства, стрес у родитељској улози и родитељско понашање кандидаткиња разјашњава примењујући Лазарусов модел стреса. Овај модел стреса, је интеракционистички, процесни и когнитивистички, узима у обзир реципрочност односа

између појединца и околине, што се ослања на циркуларност у системском сагледавању појава. На крају овог поглавља, представљени су различити инструменти за мерење стреса родитељске улоге и резултати различитих емпиријских истраживања.

Емпиријски приступ проблему (94-111) садржи проблем, предмет истраживања, циљеве, задатке, хипотезе, варијабле, примењене инструменте, њихову поузданост, дизајн истраживања, опис узорка и поступка испитивања, као и употребљене поступке статистичке обраде података. Формулација предмета и циљева истраживања, амбициозно осмишљен план, и сви остали сегменти говоре да је кандидаткиња поседује одређено искуство у планирању и реализовању истраживања. Постављене хипотезе су добро образложене, што указује на одлично познавање проблема истраживања.

Приказ резултата истраживања и њихова интерпретација (111-147) је обухватан и садржи седам поглавља, представљени су најпре, дескриптивном статистиком, а онда и статистиком закључивања, кандидаткиња следи постављене циљеве и приказује резултате провере хипотеза.

Завршни део дисертације представљају Дискусија добијених резултата и Закључна разматрања и педагошке импликације (147-169), у оквиру које кандидаткиња коментарише налазе из угла одабраног теоријског оквира, досадашње емпиријске евиденције и на основу сопствених промишљања. Осим закључака о томе да ли су постављене хипотезе потврђене или одбачене, наводе се могући разлози и нуди се више или мање опреза тумачење налаза.

Литература (169-178) обухвата 97 референци на српском, енглеском и хрватском језику. Прилози (178-198) садрже два дела. У првом делу, налазе се комплетни инструменти који су коришћени у истраживању, у другом делу је биографија и изјава кандидата.

2. Теоријска и методолошка утемељеност докторске дисертације

Тема докторске дисертације мр Снежане Вуковић ВАСПИТНИ СТИЛ РОДИТЕЉА У КОНТЕКСТУ ПОРОДИЧНЕ ФУНКЦИОНАЛНОСТИ И СТРЕСА РОДИТЕЉСКЕ

УЛОГЕ значајна је, актуелна и недовољно истражена. Феномену васпитног стила родитеља и посебно феномену стреса родитељске улоге, који је на овом простору присутан, кандидаткиња приступа из једног другачијег угла. Под другачијим, подразумевамо системску перспективу у сагледавању васпитног стила родитеља у контексту породичне функционалности и стреса родитељске улоге. Проблем истраживања је значајан за разумевање процеса васпитања, за породичну педагогију, као и за сродне педагошке и психолошке научне дисциплине. Почетна заинтересованост кандидаткиње за стрес родитељске улоге, сазревала је и довела до формулације теме којом је у први план стављен васпитни стил родитеља, с обзиром да се стрес родитељске улоге рефлектује на васпитни стил, који је незаобилазни фактор у разумевању односа који се успостављају између родитеља и деце. Централни концепт у раду је системски приступ у разумевању васпитног стила родитеља. Теоријски концепт васпитног стила родитеља формулисан у другој половини XX века, преко афективне димензије и димензије контроле, што је Д. Баумринд интегрисала у теоријском концепту, који је полазиште и у овом раду. Међутим, сагледавање васпитног стила родитеља из системске перспективе, је један корак даље у разумевању доприноса који дају обрасци породичног функционисања и интензитет стреса родитељске улоге, у успостављању интеракција између родитеља и деце. Породична функционалност је анализирана преко димензија породичне флексибилности и породичне кохезивности, што је операционализовано у Циркумплекс моделу Д. Олсона. Процес који повезује захтеве родитељства, стрес у родитељској улози и родитељско понашање могуће је разумети примењујући Лазарусов модел стреса. Стрес родитељске улоге је одбијајућа психолошка реакција на захтеве родитељства, која се сагледава у контексту породичне функционалности. Предложени теоријски приступ представља значајан допринос у сагледавању феномена васпитног стила родитеља из системске перспективе.

Методолошки план садржи све потребне елементе и показује да је кандидаткиња добар познавалац методологије емпиријских истраживања. Предмет истраживања је јасно постављен, специфични задаци истраживања изложени су прегледно, а хипотезе смислено образложене. Истраживање је било организовано са циљем да се утврди повезаност васпитног стила родитеља са обрасцима породичног функционисања, стресом родитељске улоге и социодемографским варијаблама. Кандидаткиња је пошла од опште претпоставке да се ауторитарност и пермисивност у васпитном стилу родитеља ослањају на

дисфункционалне обрасце породичног функционисања и интензивнији стрес родитељске улоге, односно да постоји статистички значајна позитивна корелација између породичне дисфункционалности, интензитета стреса родитељске улоге и ауторитарног и пермисивног родитељства. О методолошкој утемељености дисертације говори и избор адекватних истраживачких техника, инструмената и процедура за статистичку обраду обимне базе прикупљених података, почев од метода дескриптивне статистике до напредних и веома поузданих поступака савремене статистике закључивања.

3. Анализа основних резултата истраживања

Анализа резултата организована је кроз више корака у складу са специфичним задацима истраживања. Почетни налази се односе на утврђивање дистрибуција испитиваних варијабли, васпитног стила родитеља, интензитета стреса родитељске улоге и образаца породичног функционисања. Ове почетни налази послужили су као основа за сложеније статистичке анализе чији је циљ био утврђивање повезаности образаца породичног функционисања, стреса родитељске улоге и васпитног стила родитеља.

Главни и најважнији налаз овог обухватног истраживања је свакако то да је потврђена општа претпоставка да се ауторитарност и пермисивност у васпитном стилу родитеља ослањају на дисфункционалне обрасце породичног функционисања и интензивнији стрес родитељске улоге.

Такође је утврђено да је ауторитативни васпитни стил родитеља повезан са балансираном кохезивношћу и флексибилношћу, са функционалним обрасцима породичног функционисања, док је ауторитарни васпитни стил повезан са ригидним обрасцима породичног функционисања, а пермисивни васпитни стил са хаотичним обрасцима породичног функционисања, оба са дисфункционалним обрасцима породичног функционисања.

Добијени налази указују и постојање умерене позитивне статистички значајне корелације интензитета доживљеног стреса родитељске улоге и ауторитарног васпитног стила и пермисивног стила што значи да је стрес присутнији у већој мери код родитеља

који практикују те васпитне стилове. Симултана регресиона анализа је показала да интензитет стреса детерминише васпитни стил. Предикторске варијабле ауторитативног и ауторитарног васпитног стила статистички значајно доприносе објашњењу критеријумске варијабле, при чему је јачи предиктор ауторитативни васпитни стил. Утврђено је да постоји негативна повезаност између ауторитативног васпитног стила и стреса. Што је већи скор на овом васпитном стилу, то је нижи ниво стреса код мајке.

Симултана регресиона анализа је спроведена да би се утврдило који образац дисфункционалног породичног функционисања је најбољи предиктор стреса. Утврђено је да постоји позитивна повезаност између дезангажованог обрасца породичног функционисања и стреса, у смислу да што је већи скор на овом обрасцу породичног функционисања, то је виши ниво стреса.

Резултати истраживања су показали да су дисфункционални обрасци предиктори стреса родитељске улоге, чиме се потврђује системска перспектива која је полазиште овог истраживања. Обрасци породичног функционисања се рефлектују на интензитет стреса родитељске улоге који утиче на васпитни стил родитеља.

У дискусији резултата, кандидаткиња сматра да добијени налази подржавају системски приступ у сагледавању породичног функционисања, стреса родитељске улоге и васпитног стила родитеља. Предиктори васпитног стила родитеља јесу обрасци породичног функционисања, као и стрес родитељске улоге, чиме потврђују Олсонов модел у коме се функционалност породичних односа одражава на стрес родитељске улоге, а заједно се рефлектује на васпитни стил родитеља. Системска перспектива је потврђена у овом истраживању, а потврда је и чињеница да се дисфункционални обрасци породичног функционисања одражавају на стрес родитељске улоге, што се рефлектује на дисфункционално родитељство.

У закључним разматрањима кандидаткиња наводи импликације добијених резултата и указује на проблем стреса родитељске улоге и потребу да родитељи буду оснажени за пружање подршке деци, за примену васпитних поступака у оквиру ауторитативног васпитног стила. Уазује на потребу да би подршку породичном функционисању требале да пруже институције друштвеног система, за шта су потребна нова стратешка документа са обавезујућим акционим плановима у области породичне педагогије.

4. Закључак и предлог

На основу прегледа и анализе докторске дисертације мр Снежане Вуковић, комисија је сагласна у мишљењу да је одабрана тема актуелна и научно релевантна, добро теоријски утемељена и методолошки коректно постављена. Дисертација је написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме.

Сprovedено је обимно и оригинално осмишљено истраживање, примењене су адекватне истраживачке технике и инструменти, Примењене су сложене статистичке технике обраде података које омогућавају сагледавање комплексних веза међу испитиваним варијаблама.

Приказ и тумачење резултата се одликује систематичним, аналитичким и критичким приступом, захваљујући коме је кандидаткиња јасно изложила и протумачила налазе. Интерпретација резултата је изведена у складу са научним стандардима и добро је повезана са теоријским и емпиријским подацима представљеним у првом делу рада. Проблем истраживања је вишеструко значајан за разумевање процеса васпитања, посебно у Породичној педагогији. Поред теоријског, проблем има и практичан значај и, имајући то у виду, кандидаткиња наводи импликације добијених налаза у односу на потребу пружања подршке породици.

У закључку, Комисија сматра да докторска дисертација под називом **ВАСПИТНИ СТИЛ РОДИТЕЉА У КОНТЕКСТУ ПОРОДИЧНЕ ФУНКЦИОНАЛНОСТИ И СТРЕСА РОДИТЕЉСКЕ УЛОГЕ** мр Снежане Вуковић садржи све потребне елементе, задовољава постављене критеријуме за израду дисертације и представља оригиналан и значајан допринос науци.

На основу прегледа и оцене рукописа докторске дисертације дајемо позитиван извештај о оцени докторске дисертације и предлажемо Наставно-научном већу Филозофског факултета Универзитета у Нишу да се мр Снежани Вуковић одобри усмена одбрана докторске дисертације.

У Нишу
9.07.2015.

Чланови комисије:

Др Марина Матејевић, редовни професор
Филозофског факултета у Нишу (ментор)

Др Бранко Јовановић, редовни професор
Филозофског Факултета у Косовској Митровици

Др Јелисавета Тодоровић, редовни професор
Филозофског факултета у Нишу

Др Весна Анђелковић, ванредни професор
Филозофског факултета у Нишу

Др Јелена Максимовић, доцент
Филозофског факултета у Нишу